

recenzije ■ *recensions* ■ *recensiones*

Stipo KLJAJIĆ – Mario CIFRAK (ur.), »Znat će da prorok bijaše među njima« (Ez 33,33), Zbornik u čast prof. dr. sc. Bože Lujica, OFM, prigodom 70. obljetnice njegova rođenja, Franjevačka teologija – Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Kršćanska sadašnjost, Sarajevo – Zagreb, 2018., 991 str.

Zbornik u čast prof. dr. sc. Bože Lujica, OFM, prigodom 70. obljetnice njegova rođenja, naslovljen »Znat će da prorok bijaše među njima« (Ez 33,33), uredili su dr. sc. Stipo Kljajić, OFM i prof. dr. sc. Mario Cifrak, OFM. Djelo je objavljeno 2018. godine te je uvršteno u niz Kršćanske sadašnjosti »Teološki radovi« kao Svezak 85. Knjigu su izdali Franjevačka teologija, Sarajevo, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Kršćanska sadašnjost d.o.o., Zagreb. Čelnici tih ustanova navedeni su kao nakladnici: Danimir Pezer, Mario Cifrak i Stjepan Brebrić. Tisak: Denona, d.o.o., Zagreb. Recenzenti Zbornika su dr. sc. Taras Barščevski i dr. sc. Domagoj Runje. Lekturu i korekturu obavila je Anastazija Komljenović, prijelom Marijan Tkalec a opremu knjige Tomislav Alajbeg. Istaknuto je da je knjiga objavljena uz financijsku potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

Zbornik sadrži 45 radova uz dva svjedočanstva biblijske i povijesno-teološke tematike na gotovo 1000 stranica. U ovom se Zborniku, dakle, uz

uredništvo, izdavačku kuću Kršćanska sadašnjost i ponajviše autore priloga na hrvatskom i drugim jezicima spominje oko 60 imena i naslova.

U Predgovoru je Mario Cifrak iznio životopis te predstavio lik i djelo Bože Lujica. Potom slijede brojni pažnje vrijedni radovi profesorove franjevačke subraće, prijatelja i kolega profesora, koji predstavljaju, profesoru Lujicu u čast, pravi buket, zapravo veliki vijenac teoloških poticaja, poruka, vjerskih orijentira i, dakako, posveta.

Prvi dio Zbornika obuhvaća 26 priloga s temama iz obaju Zavjeta, a *drugi*, povijesno-teološki dio ima 19 priloga.

Biblijski dio Zbornika obuhvaća 26 priloga kolega bibličara kako Staroga zavjeta tako i Novoga zavjeta. 1) Prvi članak *starozavjetnog dijela* dolazi iz Rima: Bruna VELČIĆ, »Ljudsko stvorenje prema hebrejskoj terminologiji u Postanku 1 – 2«. 2) Na taj se članak nadovezuje poznati bibličar, doktor biblijskih znanosti na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu sa složenim i dugim člankom: Anto POPOVIĆ, »Kronologija pretpotopnog

(Post 5,3-32) i postpotopnog (Post 11,10-32) rodoslovlja prema tri tekstualne varijante: MT, SP i LXX«. 3) Također iz Sarajeva, iz odsjeka prednjih proroka opsežno piše mladi profesor: Stipo KLJAJIĆ, »Joabova uloga u Davidovu ubojstvu Urije Hetita. Narativna analiza i vrednovanje uloge Joaba u 2 Sam 11,1-27«. 4) Polazeći od poznatog psalamskog mjesta, umirovljeni bibličar iz Đakova: Luka MARIJANOVIĆ, »Nek se osuši desnica moja, Jeruzaleme, ako tebe zaboravam (Ps 137,3)« piše o hodočašćima (i o hrvatskima) u Svetu Zemlju tijekom povijesti i sada, od dalekih putopisa Emmerika Gašića i Marinka Lackovića do suvremenih putopisaca Rebića i Lujića i njihova osobnog vođenja po Svetoj Zemlji. Profesor Marijanović dodaje i hrvatsku bibliografiju o Svetoj Zemlji. 5) Njemačka evangelička profesorica Starog zavjeta iz Budimpešte, poznata i hrvatskoj teološkoj javnosti, piše članak na njemačkom jeziku: Jutta HAUSMANN, »Hoffnung in unruhigen Zeiten – Überlegungen zu Ps 140«. Posrijedi je molitva za izbavljenje. Uz Ps 140 donosi se se i opširna njemačka pa i engleska i talijanska literatura. 6) Profesor iz Evandeoske pentekostne crkve, crkveni vođa i bibličar, iznosi psalamsku antropologiju pobožnosti: Danijel BERKOVIĆ, »Anatomski idiom u pobožnosti biblijskog psalmista«. Uz tekst se navodi reprezentativna engleska bibliografija. 7) Darko TEPERT, »Razdoblje početaka djelovanja proroka: podijeljeno kraljevstvo« podulje predstavlja biblijsko povijesnu

problematiku od IX. do VI. st. pr. Kr. 8) Đurica PARDON, »Zemlja: Izraelova i Božja baština. Teologija zemlje u predsužanjskih proroka«. Đurica Pardon, župnik Punitovaca između Đakova i Osijeka uz tu prvu službu pod Lujićevim je mentorstvom iz teologije zemlje napisao magisterij i doktorat, koji su i objavljeni. Đurica Pardon pravi je pionir toga aktualnog i previđenog biblijskog i teološkog istraživanja zemlje. 9) Sarajevski bibličar, doktor na Katoličkom sveučilištu u Washingtonu, D. C. Dubravko TURALIJA, »Proročki termin *baar*«, u glagolu *baar* vidi dominantno proročki termin s prizvukom destrukcije, ali ne one materijalne koliko duhovne-psihološke u čovjeku koji vjeruje ali ne drži dovoljno do svoje vjere. 10) Na talijanskom Maria Carmela PALMISANO, »La riflessione sulla storia in Ben Sira« opisuje mudrosnu povijest. Profesorica C. Palmisano predaje u Ljubljani, a u Rimu je na Biblicumu iz iste mudrosne knjige napisala biblijsku doktorsku disertaciju. 11) Anđelo MALY, »Glagol *bahal* i pitanje njegova kasnog podrijetla« kod Propovjednika i drugdje, iznosi i tumači značenje toga glagola u kontekstu kasne faze hebrejskog jezika uz navedene biblijske i izvanbiblijske izvore; glagol ne znači samo *zastrašiti* nego označava i urgentnost. Rad se potkrepljuje i navedenom te korištenom bibliografijom. 12) Jože KRAŠOVEC, »Semantics of Righteousness of God in the Hebrew Bible«, poznati akademik u poduljem članku obrađuje temu pravednosti.

Pri obrani Lujiceve doktorske disertacije u Ljubljani, profesor Krašovec bio je u ono vrijeme najmlađi član povjerenstva. 13) O Božjoj srdžbi i pokajanju pisao je Karlo VIŠATICKI, »Bog se ljuti – Bog se kaje«. 14) Iz intertestamentarne literature članak je priredio Nikola HOHNJEC, »Apokrifne apokalipse uz Stari zavjet«. 15) Također iz intertestamentarne literature piše i Domagoj RUNJE, »Rukopisi Hramskoga svitka«. On je već spomenut kao jedan od recenzenata Zbornika. 16) Vezu Starog zavjeta s Novim zavjetom obrađuje članak: Pero VIDOVIĆ, »Stari zavjet se u Novom otkriva. Dva primjera u Markovu evanđelju«. 17) Na njemačkom jeziku o blaženstvima piše Lujicev kolega sa studija, sada profesor u Budimpešti, Imre KOCSIS, »Selig ihr Armen' (Lk 6,20) – ‚Selig die Armen im Geist' (Mt 5,3). Erwägungen zu den Seligpreisungen im Lukasevan-gelium und im Matthäusevan-gelium«. O toj temi pisao je i profesor Lujić, tj. o blaženstvima pojedinačno i skupno. 18) Obljubljenu Lujicevu temu o Božjem kraljevstvu obrađuje u svojoj studiji Mato ZOVKIĆ, »Božja vladavina u parabola iz Lukina evanđelja«. 19) Kako kršćansko iskustvo Boga nastaje u Isusovu gozbenom druženju prikazuje Mario CIFRAK, »Kršćansko iskustvo Boga. Motiv Isusova sustolništva«. Dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Mario Cifrak naveden je i kao jedan od urednika pa mu ime uz dvojicu drugih stoji za nakladnika. On je napisao i Predgo-

vor za Zbornik. 20) Novozavjetnom liturgijom bavi se vrlo dugi članak: Ivica ČATIĆ, »Novozavjetna pasha i oslobođenje čovjeka«. Uz članak se navodi i literatura na gotovo četiri stranice. 21) Egzegetsko-teološku analizu poznatog kristološkog himna poduzima Darko TOMAŠEVIĆ, »Fil 2,5-11«. 22) Dugi članak o prirodnoj spoznaji Boga napisao je umirovljeni zagrebački profesor, a sada na ispomoći u Međugorju, Ivan DUGANDŽIĆ, »'Gnontes ton Theon' (Rim 1,21): (Ne)mogućnost prirodne spoznaje Boga kod Pavla?« 23) Članak o pomirenju na njemačkom napisao je gradišćansko-hrvatski umirovljeni bibličar iz Győra u Mađarskoj János SCHMATOVICH, »Die Lehre von der Versöhnung bei dem heiligen Paulus. *Gottestat in Christus*«. 24) Ranocrkveno, čak i novozavjetno vrijeme, poznaje poteškoće što ih je obradio Marinko VIDOVIĆ, »Logion otvrdnuća (Iz 9,6s) u razumijevanju odnosa Crkve i židovstva«. 25) Najduži egzegetsko-biblijski članak napisao je Marijan VUGDELIJA, »Knjiga zapečaćena sa sedam pečata i Jaganjac (Otk 5,1-14)«. 26) Završna biblijska tema su mjere i novac u novijim prijevodima na hrvatskom: Taras BARŠČEVSKI, »Usporedba mjera i novca u hrvatskim biblijskim prijevodima (Zagrebačka Biblija, Šarićeva Biblija, Varaždinska Biblija i Franjevačka Biblija)«. On je već spomenut kao jedan od recenzenata Zbornika.

Drugi, *povijesno-teološki dio* Zbornika obuhvaća 19 priloga koji se također uz pokoju opasku pojedinačno na-

vode. 1) Prvo stoji kratak članak: Petar BAŠIĆ, »Ivan Bandulović Marku Antunu od Gospode rečenomu«, koji ovdje predstavlja treće kratko istraživanje o Bandulovićevu lekcionaru iz 1613. godine, posvećenom Marku Antunu de Dominisu. 2) Nakon toga slijedi: Emanuel HOŠKO, »Izdavanje Katančićeva prijevoda Svetoga pisma i Čevapović«. Članak nešto opširnije prikazuje Katančićevo životno ozračje i podrobno iznosi lik i djelo Grga Čevapovića, također bibličara i izdavača Katančićeva prijevoda. Sam je Katančić zamolio Čevapovića da pregleda njegov prijevod. Čevapovićevo recenzija i vješti pregovori, jer je Čevapović bio pravnik, s crkvenim vodstvom urodili su uspjehom glede izdavanja prvotiska Svetog pisma. 3) Sljedeći članak sa složenim i dugim naslovom: Mislav KOVAČIĆ, »Jednostruka i višestruka jednakovrijednost na primjeru leksema *milost* i s njim povezanih leksema u Šulekovu prijevodu Novoga zavjeta prema predloženim leksemima, a i jedan teorijskolingvistički problem« ne treba posebnog komentara. 4) Slovenska znanstvenica i profesorica i s drugim doktoratom u teologiji: Irena AVSENIK NABERGOJ, »Human Experience and the Desire for Spiritual Food in the Bible and in Augustine's Confessions«, dakle, autorica na engleskom govori o iskustvu i želji za duhovnom hranom u Bibliji i u Augustinovim ispovijestima. 5) Tematika se vremenski podudara i s člankom: Anto BARIŠIĆ, »Augustinovo (p)odudaranje u svjetlu orige-

nističke i pelagijanske kontroverzije« u kojem zagrebački patrolog još direktnije od prethodnog članka ulazi u patristiku te objašnjava stav, pojašnjenja, pa i kontroverziju, obraćenika Augustina prema autoritetu Origena u koje ulazi i Pelagijeva kontroverzija. 6) Slijedi još jedan prilog uz Augustinov opus: Ivana VAŠARA – Ivan BODROŽIĆ, »Milosrđe kao dar srca prema nauku sv. Augustina«. Rad je diplomatska radnja Ivane Vašara pod mentorstvom prof. dr. sc. Ivana Bodrožića. 7) Daljnji članak: Ivan KARLIĆ, »Franjevačka kristologija: kristološki naglasci u počecima franjevačkog reda« ne treba nikakvo dodatno objašnjenje. 8) Članak: Mile BABIĆ, »Aktualnost teorije individuacije Ivana Dunska Škota« napisao je profesor Franjevačke teologije u Sarajevu. 9) Daniel PATAFTA, »Pokret franjevačkih spiritualaca u 13. i početkom 14. stoljeća« predstavlja podulje istraživanje koje, kao i prethodna dva članka, pripada proučavanju franjevačkog reda. 10) Daljnji kratki gotovo suvremeni članak Branko MURIĆ, »Objava Boga kao središnje teološko pitanje u promišljanjima Rudolfa Bultmanna« predstavlja suvremeni fundamentalno teološki i ekumenski prilog. 11) Valerija KOVAČ – Milan GELLO – Tea BARNJAK, »Pavlova teologija u teologiji Josepha Ratzingera / Benedikta XVI.«, članak trojnoga autorstva, no docentica Valerija Kovač na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu napisala je o tom velikom teologu disertaciju i drži o njemu preda-

vanja pa je vjerojatno bila voditeljica pri izradi toga članka. 12) Suvremenu problematiku i diskusiju opširno obrađuje sarajevski profesor: Ivan BUBALO, »Monoteizam i problem nasilja. Assmannova teorija 'Mojsijeva razlikovanja'«. 13) Joachim VALENTIN, »Theologiedefizit? Religiös motivierte Gewalt und Rationalität«, gdje se spomenuti profesor u Frankfurtu na Majni i voditelj Doma pri katedrali u Kölnu na njemačkom pita je li to manjak teologije kada su nasilje i racionalnost religiozno motivirani. 14) Draženko TOMIĆ – IVAN PRSKALO, »Filozofska pedagogija Bonifaca Badrova (1896. – 1974.)« posvećuju slavjeniku prikaz pedagogije koja je nekad pripadala u obvezne predmete na teološkim učilištima. 15) Srodan članak napisala je: Ružica RAZUM, »O učenju duhovnosti u školskom vjeronauku«. 16) Suvremeni teološko-pastoralni trend obradio je Josip ŠIMUNOVIĆ, »Milosrđe na licu Isusovih učenika. Živjeti milosrđa nakon Izvanrednog jubileja milosrđa«. 17) Ante R. ŠOLJIĆ, »Vjera i Pismo, Varijacije na klasičnu temu« iz Dubrovnika u poduljem stručnom članku bavi se biblijskom hermeneutikom vjere i Biblije. 18) Predzadnji rad je: Vine MIHALJEVIĆ,

»Studija o konvergenciji medija s posebnim osvrtom na televizijsku konvergenciju«, uz opasku da je 2011. godine tekst već dijelom predstavljen na simpoziju Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. 19) Završno slijedi dugi originalni rad: Andrea FILIĆ, »Božo Lujčić čovjek otvorene antropologije. Biografija i bibliografija prof. dr. sc. Bože Lujčića«, koji čuva stil memoara ali u sricanju druge osobe. Prilog I. sadrži: Mile BABIĆ, »Sjećanja na studentske dane s fra Božom Lujčićem«, što je već Babićev drugi rad u zborniku posvećenom subratu Boži Lujčiću. Prilog II. iz pera kolegice i docentice završava brojne tekstove zbornika: Jasna ŠEGO, »Ljepota života i skromnost življenja. Crtica o Boži Lujčiću«.

Prije sadržaja Zbornika stoji Lujčićeva opširna i sustavno ispisana Bibliografija na 25 stranica: 22 knjige i monografije, 3 zvučne knjige, 1 urednička knjiga, 84 znanstvena članka, 273 stručna članka, 41 prikaz / recenzija knjiga drugih autora, 23 prijevoda, 8 prijevoda biblijskih knjiga s hebrejskog jezika za novi hrvatski prijevod Biblije, 34 međunarodna simpozija, uključujući pozvana i objavljena predavanja te 35 prikaza i recenzija knjiga prof. dr. sc. Bože Lujčića.

Nikola Hohnjec